

5.2 Ditt perspektiv spelar roll

Steg 5. Reflektera

Tid: 30 min

Individuell övning

Sammanfattning

Vår bakgrund och våra erfarenheter spelar stor roll för vad vi ser som "sant" och " normalt" - till och med vad vi ens får syn på. Vårt perspektiv på livet färgar hela vårt tänkande och påverkar i allra högsta grad vad vi ser som värdefullt, hur vi bedömer andra och oss själva. Att det finns flera perspektiv än mitt är lätt att skriva under på i teorin men hur påverkade är vi egentligen?

Gör så här:

- Läs texten och se klippen nedan.
- Tips! Tidigare övningar i Respekttrappan som särskilt knyter an till samma ämne som denna övning är Steg 1 - TÄNK! "Fördomar och etiketter" och "Vem är det egentligen vi lyssnar på?".

Övning

Att upptäcka olika perspektiv och deras betydelse

Vår bakgrund och våra erfarenheter spelar stor roll för vad vi ser som "sant" och " normalt" - till och med vad vi ens får syn på. Vårt perspektiv på livet färgar hela vårt tänkande och påverkar i allra högsta grad vad vi ser som värdefullt, hur vi bedömer andra och oss själva. Därför är det minst lika viktigt att få syn på det egna perspektivet som att förstå att det finns andra perspektiv som är lika relevanta som mitt eget. Att det finns flera perspektiv än mitt är lätt att skriva under på i teorin men hur påverkade är vi egentligen? I den här övningen ska vi utforska olika perspektiv genom några olika exempel.

Börja med att titta på filmklippet nedan där Fredrik Härén nyanserar vår syn på kunskap och hur den ofta värderas.

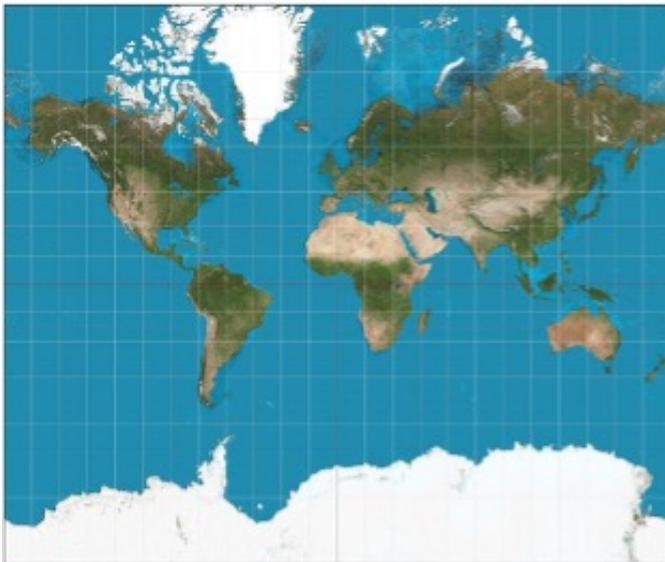
Filmklipp: Kunskap (Klippet är 11.30 minuter, på svenska):

<https://www.youtube.com/watch?v=C0jDJ-wsMYI&feature=youtu.be>

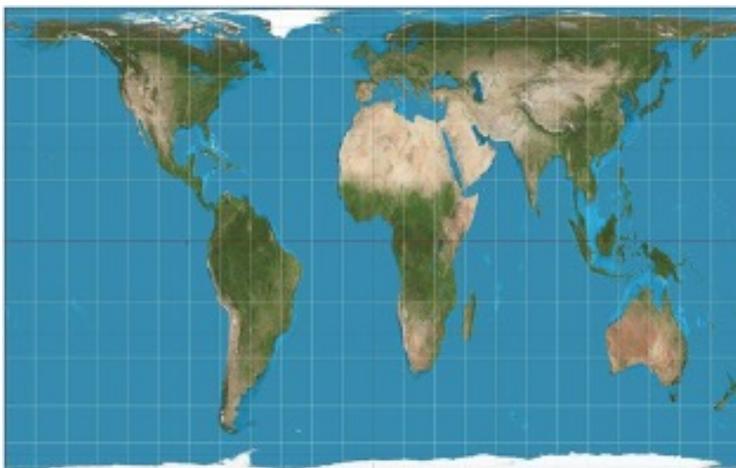
Reflektera kort kring:

- Vilka tankar väcker klippet hos dig?
- Vilka konsekvenser får det som tas upp på samhällsnivå? I vår organisation? För dig som individ?

Mer om perspektiv! Tänk på världen i form av en karta. Vi är vana vid att se Europa högst upp och i mitten av kartbilden - eller hur? Men är denna bild den enda rätta? Den används i hela världen var man än bor, men att rita en världskarta är, i sig en omöjlighet. Man står inför en massa valmöjligheter när man ger sig in på det. Ett problem är, helt enkelt, hur man får något runt att passa på en plan yta. Det går att visa på svårigheten genom att försöka skala en apelsin och lägga skalet på ett platt A4-ark. Man måste använda sig av något som kallas en "projektion" för att få till en karta av jorden. Det finns oändligt många sätt att projicera på men den vanligaste är den s.k. Mercator projektionen som dateras tillbaka till 1500-talet.

Som alla projektioner har den sina styrkor och svagheter. Det största problemet är att norra halvklotet, speciellt Europa, är starkt överdimensionerat i förhållande till andra delar av världen. Om storleksförhållandena ska göras något mer verklighetsnära skulle kartan snarare se ut som nedan.

Ännu tydligare blir storleksförvrängningen om vi placerar Kina, Indien och USA på den Afrikanska kontinenten.

Mercator var från Holland och placerade (kanske av den anledningen) inte så förvånande Europa i mitten av kartan. Gör någon annorlunda, t.ex. placerar Australien i centrum är det i regel svårt för oss att ens se att det är en världskarta vi tittar på. Hur känns till exempel bilden nedan? Vad är det du ser?

Världskartorna är bara ett sätt att lyfta hur vårt perspektiv och våra utgångspunkter spelar roll. Vi är inte neutrala och gör mängder av antaganden - ofta omedvetet - som leder till att vi tror och tänker som vi gör. Vad får det här perspektivet, med hur vi är vana att se på världen, för konsekvenser tror du? Spelar det någon roll för hur vi ser på, värderar och bedömer människor olika?

Det finns bara en sanning - eller?

Ett annat sätt att göra en liknande poäng är att titta på bilderna nedan, du har säkert sett dem förut. Vad ser du? Är ni flera ser ni säkert olika saker och även samma person kan se varierande saker vid olika tillfällen. Vilka tankar väcker detta fenomen hos dig? Kan du dra några paralleller för hur detta kan ha betydelse för området fördomar och respekt?

A**

B**

C**

Olika syn på kunskap och kompetens

Kunskap och kompetens är områden vi ofta pratar om, inte minst i arbetsammanhang men även i andra delar av livet. Hög kunskap och kompetens är ofta något vi värderar högt över hela världen men vårt perspektiv påverkar uppenbarligen vad vi ser som kompetens och vilka som har den. Inom rekrytering och sammanhang kring prestation och effektivitet spelar vår syn på detta en mycket central roll. Vem bedöms ha tillräckliga kvalifikationer för en tjänst, en löneförhöjning, för att ge värdefull feedback eller en plats i det nya projektet? Ofta behandlas kompetens som en objektiv kategori som är enkel att mäta. Men är det verkligen så objektivt och enkelt?

Sima Wolgast avhandling "How does the job applicants' ethnicity affect the selection process? Norms, Preferred competencies and expected fit" visar bland annat att arbetsgivarens frågor till arbetssökande skiljer sig åt kopplat till deras etnicitet och hudfärg, även om strukturerade rekryteringsprocesser följs. I en del i studien fick ett 50-tal rekryterare formulera frågor till arbetssökanden med antingen svenska eller arabiskt klingande namn och studien visade att frågorna till de med arabiskt klingande namn fokuserade på annat än yrkeskompetens. En annan grupp med rekryterare fick sedan avgöra vilket underlag som passar bäst för att rekrytera och svaret blev, inte

helt oväntat, att det var just information om yrkeskompetens. Alltså det som generellt inte är fokus vid intervjuer av arabiska sökande. Studien visade att när personer med arabiskt klingande namn intervjuas tenderar rekryteraren att föredra intervjufrågor som har med social kompetens att göra, värderingar och hur personerna samarbetar. Till exempel: vad har du för attityder till våra kulturella värderingar, "svenska värderingar", moraliska ställningstaganden? Till personer med svenskt klingande namn föredrar rekryteraren istället intervjufrågor i stil med: Hur fungerar du under stress och hur löser du konflikter? Alltså mer jobbrelaterade frågor.

Lyssna gärna på Ekot och när Sima själv kommenterar sin studie (1.13 minuter, på svenska): [Klicka här](#)

Länk till avhandlingen: [Klicka här](#)

Länk till artikel om avhandlingen: [Klicka här](#)

Synen på kunskap och kompetens påverkas mer än vi tror av omedvetna fördomar och normer kopplade till vårt perspektiv. Något som får konsekvenser, inte bara för individen. Neuroforskaren Vivienne Ming använder machine learning (maskininlärning) och artificiell intelligens för att bland annat undersöka hur våra fördomar påverkar oss och vad det kan kosta.

Titta på filmklippet: [Tax on being different](#) (6.41 minuter, på engelska)

- Vad tänker du om filmklippet du just såg?
- Kan du minnas om/när du blivit överraskad (positivt som negativt) av en persons kompetens? Vad berodde överraskningen på?
- Kan du komma på något tillfälle när du själv upplevt att din kompetens värderats högre/lägre baserat på din grupptillhörighet snarare än något annat?
- Vad tänker du kring dina fördomar om grupptillhörighet och kompetens efter att ha gjort övningen? Har du några? Vilka?